ECLI:LV:AT:2023:1128.C30707219.17.S

Lieta Nr. C30707219, SKC-48/2023

Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023. gada 28. novembrī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatores Anita Čerņavska un Zane Pētersone

izskatīja rakstveida procesā civillietu SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales Finanšu kompānija" prasībā pret SIA „GelvoraSergeļ" un SIA „ /pers. D/ juridiskais birojs" par darījumu atzīšanu par spēkā neesošiem sakarā ar SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales Finanšu kompānija" kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 2. jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Lietā nodibināti šādi faktiskie apstākļi, par kuriem nav strīda.

[1.1] Starp AS „Parex banka" (pēc reorganizācijas – AS „Reverta") un AS „Latgales Finanšu kompānija" 2005. gada 28. jūnijā noslēgts aizdevuma līgums, ar kuru AS „Latgales Finanšu kompānija" izsniegts aizdevumus 400 000 LVL.

SIA „GelvoraSergeļ" 2017. gada 24. augustā nosūtījusi AS „Latgales Finanšu kompānija" paziņojumu par prasījuma tiesību cesiju, informējot, ka 2017. gada 22. jūnijā starp AS „Reverta" kā cedenti un SIA „GelvoraSergeļ" kā cesionāri noslēgts prasījuma tiesību portfeļa cesijas līgums, ar kuru cedente nodevusi cesionārei visas savas tiesības, esošos un nākotnē iespējamos prasījumus, nodibinātās blakus un ķīlas tiesības, kas izriet no 2005. gada 28. jūnijā noslēgtā aizdevuma līguma starp AS „Parex banka" un AS „Latgales Finanšu kompānija".

Savukārt 2019. gada 11. jūlijā SIA „GelvoraSergeļ" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" nosūtījušas AS „Latgales Finanšu kompānija" paziņojumu par prasījuma tiesību daļēju cesiju, informējot, ka 2019. gada 11. jūlijā starp SIA „GelvoraSergeļ" cedenti un SIA „ /pers. D/ juridiskais birojs" kā cesionāri noslēgts cesijas līgums, ar kuru cedente nodevusi cesionārei prasījuma daļu 200 000 EUR apmērā, kas izriet no 2005. gada 28. jūnijā noslēgtā aizdevuma līguma.

Paziņojumā norādīts, ka cedētais prasījums sastāv tikai no parāda pamatsummas un uzskatāms par nenodrošinātu prasījumu.

Prasības celšanas dienā atbildētājas SIA „GelvoraSergeļ" labā Uzņēmumu reģistra komercķīlu reģistrā ir reģistrēta komercķīla uz visu AS „Latgales finanšu kompānija" mantu kā lietu kopību, ietverot arī lietu kopības nākamās sastāvdaļas, ar nodrošinātā prasījuma maksimālo summu 8 794 601,34 EUR, bet zemesgrāmatā ierakstītas hipotēkas uz minētajai prasītājai piederošiem 23 nekustamā īpašuma objektiem.

[1.2] Līdzīgi starp AS „Parex banka" un SIA „LAFIKO.LV" 2012. gada 16. janvārī noslēgts kredītlīnijas līgums par 2 065 417,19 EUR kredītlīnijas piešķiršanu. Aizdevums nodrošināts ar komercķīlu.

SIA „GelvoraSergeļ" 2017. gada 24. augustā nosūtījusi SIA „LAFIKO.LV" paziņojumu par prasījuma tiesību cesiju, informējot, ka 2017. gada 22. jūnijā starp AS „Reverta" kā cedenti un SIA „GelvoraSergeļ" kā cesionāri noslēgts prasījuma tiesību portfeļa cesijas līgums, ar kuru cedente nodevusi cesionārei visas savas tiesības, esošos un nākotnē iespējamos prasījumus, nodibinātās blakus tiesības, tostarp galvojumus un ķīlas tiesības un jebkādas citas tiesības, kas saistītas ar 2012. gada 16. janvārī noslēgto kredītlīnijas līgumu.

Savukārt 2019. gada 11. jūlijā SIA „GelvoraSergeļ" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" nosūtījuši SIA „LAFIKO.LV" paziņojumu par prasījuma tiesību daļēju cesiju, informējot, ka 2019. gada 11. jūlijā starp SIA „GelvoraSergeļ" cedenti un SIA „ /pers. D/ juridiskais birojs" kā cesionāri noslēgts cesijas līgums, ar kuru cedente nodevusi cesionārei prasījuma daļu 100 000 EUR apmērā, kas izriet no 2012. gada 16. janvārī noslēgtā kredītlīnijas līguma.

Paziņojumā arī norādīts, ka cedētais prasījums sastāv tikai no parāda pamatsummas un uzskatāms par nenodrošinātu prasījumu.

Prasības celšanas dienā atbildētājas SIA „GelvoraSergeļ" labā Uzņēmumu reģistra komercķīlu reģistrā ir reģistrēta komercķīla uz visu SIA „LAFIKO.LV" mantu kā lietu kopību uz ieķīlāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamajām sastāvdaļām, ar nodrošinātā prasījuma maksimālo summu 5 877 800,92 EUR.

[2] AS „Latgales Finanšu kompānija" un SIA „LAFIKO.LV" cēlušas tiesā prasības pret SIA „GelvoraSergeļ" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs", lūdzot atzīt par spēkā neesošiem 2019. gada 11. jūlijā noslēgtos cesijas līgumus.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneša 2020. gada 14. septembra lēmumu civillietas apvienotas vienā tiesvedībā, piešķirot apvienotajai civillietai numuru C30707219.

Prasības pieteikumos norādīts, ka, nekavējoties pēc 2019. gada 11. jūlija SIA „GelvoraSergeļ" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" paziņojumu nosūtīšanas, AS „Latgales Finanšu kompānija" un SIA „LAFIKO.LV" saņēmušas brīdinājumus par SIA „ /pers. D/ juridiskais birojs" nodomu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu.

Visi SIA „GelvoraSergeļ" prasījumi pret AS „Latgales Finanšu kompānija" un SIA „LAFIKO.LV", kas saistīti ar 2005. gada 28. jūnijā noslēgto aizdevuma līgumu un 2012. gada 16. janvārī noslēgto kredītlīnijas līgumu, ir nodrošinātie prasījumi. SIA „GelvoraSergeļ" atzīstama par prasītāju

nodrošināto kreditori Maksātnespējas likuma 7. panta pirmās daļas izpratnē. Tāpat arī SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" atzīstama par nodrošināto kreditori. Uz abiem atbildētājiem attiecas Maksātnespējas likuma 61. panta pirmajā daļā noteiktais ierobežojums – juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu nedrīkst iesniegt nodrošinātais kreditors.

SIA „GelvoraSergel" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" starpā 2019. gada 11. jūlijā noslēgto cesijas līgumu mērķis bijis Maksātnespējas likumā noteikto ierobežojumu neievērošana. Šādi līgumi saskaņā ar Civillikuma 1415. pantu atzīstami par spēkā neesošiem no to noslēgšanas brīža.

Prasības pamatotas ar Civillikuma 1413., 1415., 1806., 1807. pantu un Civilprocesa likuma 128. pantu, 130. panta pirmo daļu.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 12. oktobra spriedumu prasība noraidīta.

Spriedumā norādīts, ka atbilstoši Civillikuma 1805. pantam SIA „GelvoraSergel" ir tiesības brīvi rīkoties ar cesijas ceļā no AS „Reverta" iegūtajām prasījuma tiesībām pret prasītājām, tostarp šo prasījumu pilnībā vai daļā cedēt tālāk.

Cesijas darījuma priekšmets, ar kuru cedents nodod cesionāram tikai daļu no sava prasījuma, ir tiesisks, un šādu darījumu pieļauj Civillikuma 1806. panta pirmā daļa.

Arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka, tā kā saskaņā ar Civillikuma 1806. pantu prasījums pāriet uz cesionāru kopā ar visām pie tā piederīgajām tiesībām, ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma, tad cedents, slēdzot cesijas līgumu, var noteikt dažādus izņēmumus, saskaņa ar kuriem uz cesionāru pāriet tikai daļa vai arī tikai atsevišķas pie prasījuma piederīgās tiesības. Ja cesijas līgumā nav paredzēti izņēmumi, tad uzskatāms, ka prasījums cedēts ar visām pie tā piederīgajām tiesībām (sk. *Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums, 1998, 305.–306.lpp.*).

Konkrētajā gadījumā atzīstams, ka cesijas līguma slēgšana par daļēju parāda nodošanu nav atzīstama par neatļautu vai nepieklājīgu darbību Civillikuma 1415. panta izpratnē, jo šādus darījumus paredz Civillikuma saistību tiesību daļa.

Tāpat apstāklis, ka SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" radušās tiesības vērsties tiesā ar maksātnespējas procesa pieteikumu, nedod pamatu uzskatīt, ka tā ieguvusi vairāk tiesību, nekā bijušas cedentei. SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" nav ieguvusi tiesības saņemt lielāku prasījuma summu, nekā tas noteikts cesijas līgumā.

[4] Rīgas apgabaltiesa, izskatot SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales Finanšu kompānija" apelācijas sūdzību, ar 2021. gada 2. jūnija spriedumu prasību noraidīja.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] Atbilstoši Civilprocesa likuma 432. panta piektajai daļai apelācijas instances tiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motīviem.

[4.2] Pirmās instances tiesa pareizi norādījusi, ka ar apstrīdētajiem cesijas līgumiem SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" nav ieguvusi lielākas tiesības, nekā bijušas cedentei.

Arī lietas materiālos esošie lēmumi, ar kuriem apmierināti SIA „GelvoraSergel" pieteikumi par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, neliecina par to, ka cesijas līgumi noslēgti, neievērojot Civillikuma 1804. pantā noteikto. Cesijas līgumi nav pasliktinājuši prasītāju kā parādnieču tiesisko stāvokli, ko nepieļauj Civillikuma 1807. pants.

Prasītājas nav noliegušas parādsaistību esību pret kreditori AS „Reverta". Līdz ar to cedētais prasījums pastāv, bet strīds par to apmēru nevar būt par pamatu darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem Civillikuma 1415. panta izpratnē.

Nekonstatējot Civillikuma 1415. pantā norādītās pazīmes darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem, nav pamata iejaukties pušu privātautonomijā, vērtējot cedenta izvēlēto līgumpartneri prasījumu cedēšanai, kā arī līgumos noteikto cesijas maksu.

Vienlaicīgi norādāms, ka cesijas līgumu 3.1. punktā puses noteikušas cesijas maksu par cedētajiem prasījumiem – 5 % apmērā no summas, ko cesionārs faktiski atgūst no parādnieka, atrēķinot cesionāra taisītos izdevumus saskaņā ar līgumu 3.2. punktu. Secīgi nav pamatota AS „Latgales Finanšu kompānija" un SIA „LAFIKO.LV" atsauce uz cesijas līgumiem kā bezatlīdzības darījumiem.

[5] AS „Latgales Finanšu kompānija" un SIA „LAFIKO.LV" iesniegušas kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[5.1] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1415., 1806. pantu un Maksātnespējas likuma 61. panta pirmo daļu.

Lietā nepastāv strīds, ka AS „Reverta" bija prasītāju nodrošinātā kreditore. SIA „GelvoraSergel", pārņemot no AS „Reverta" prasījuma tiesības ar visām piederīgajām blakus tiesībām, arī atzīstama par nodrošināto kreditori.

Lietā ir strīds par to, vai SIA „GelvoraSergel" bija tiesīga nodot SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" prasījuma daļu, norādot, ka cedētais prasījums uzskatāms par nenodrošinātu prasījumu. Atbilstoši Civillikuma 1806. pantā nostiprinātajam principam cesionārs nevar iegūt tādas tiesības, kādas nepastāvēja tā priekšgājējam, un cesija nedrīkst pasliktināt parādnieka tiesisko stāvokli. Tiesību doktrīnas atziņas, uz kurām apelācijas instances tiesa atsaukusies, nav tiešā veidā saistītas ar tiesību jautājumu par to, vai nodrošinātais kreditors ir tiesīgs atdalīt prasījumu no nodrošinājumiem, negrozot nodrošinājuma līgumus un reģistrētās ķīlas tiesības, un cedēt šos prasījumus citai personai ar nolūku apiet likumā cedentam noteiktu aizliegumu.

Cesijas līguma noslēgšanas brīdī SIA „GelvoraSergel" nepastāvēja nenodrošināta prasījuma daļa, kuru tā varētu cedēt. Tāpat nav šaubu, ka ar cesiju ir pasliktināts parādnieka stāvoklis, proti, radīta iespēja iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, nonākot pretrunā ar Maksātnespējas likuma 61. panta pirmajā daļā nodrošinātajam kreditoram noteikto aizliegumu iesniegt juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu.

Tiesai bija jāvērtē, vai SIA „GelvoraSergel" un SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" noslēgtā cesijas līguma priekšmets neliecina, ka ir izvēlēts veids, kā apiet Maksātnespējas likuma 61. panta pirmajā daļā noteiktās prasības attiecībā uz nodrošinātā kreditora ierobežojumu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu.

[5.2] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. pantu, turklāt spriedums neatbilst arī Civilprocesa likuma 192. un 418. panta prasībām.

Tiesa nav pamatojusi, kādēļ nepastāv iemesls iejaukties pušu privātautonomijā, ja norādīts uz virkni apstākļiem, kas liecina par atbildētāju mērķtiecīgām darbībām panākt prasītāju maksātnespējas procesu ierosināšanu.

Tāpat tiesa nav vērtējusi, vai cesijas maksas apmērs kopsakarā ar pārējiem lietas apstākļiem tomēr neliecina, ka cesijas mērķis ir Maksātnespējas likumā noteiktā ierobežojuma apiešana. Tiesai arī bija pienākums atturēties no vispārinātu un ārpus prasības priekšmeta un pamata esošu apgalvojumu norādīšanas. Tādēļ tai nevajadzēja izteikt vērtējumu par aizdevuma līguma un kredītlīnijas līguma spēkā esību un saistību apmēru.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudot apelācijas instances tiesas sprieduma likumību attiecībā uz kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka spriedums ir atstājams negrozīts.

[7] Kasācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā Civillikuma un Maksātnespējas likuma normas, kuras tiesa piemērojusi nepareizi, liedz SIA „GelvoraSergel" cedēt prasījuma tiesības SIA „/pers. D/ juridiskais birojs", nenododot prasījumu nodrošinājumus, jo tādā veidā SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" prettiesiski kļuvusi par nenodrošināto kreditori, iegūstot iespēju iesniegt parādnieču SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales finanšu kompānija" maksātnespējas pieteikumus. Turpmāk minēto iemeslu dēļ Senāts minētos kasācijas sūdzības argumentus uzskata par nepamatotiem, jo tie neatbilst Civillikuma un Maksātnespējas likuma regulējumam.

[8] Cedētā prasījuma un tam piederīgo tiesību pāreju no cedenta cesionāram regulē Civillikuma 1806. pants. Saskaņā ar tā pirmo daļu cesionārs gan neiegūst ar cesiju vairāk un lielākas tiesības, nekā bijušas cedentam, bet pats prasījums pāriet uz viņu ar visām pie tā piederīgām un cesijas brīdī jau pastāvošām tiesībām, pat arī tad, ja tās būtu pamatotas uz personīgu labvēlību pret cedentu, ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma.

[8.1] Cedētais prasījums, kas bijis nodrošināts, kasācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā var kļūt par nenodrošinātu prasījumu tikai tad, kad ir veiktas un reģistrētas izmaiņas komercķīlas un hipotēkas līgumos. Šajā sakarā Senāts norāda, ka saskaņā ar jau ilgstoši pastāvošām tiesību doktrīnas atziņām Civillikuma 1806. panta pirmās daļas vārdos „ciktāl par tām nav tieši noteikts izņēmums no šā noteikuma" nostiprināts izņēmums, kas ļauj cedentam un cesionāram vienoties par to, ka cesionāram prasījums pāriet arī bez tam piederīgām cesijas brīdī jau pastāvošām tiesībām.

Profesors Karls Erdmans, raksturojot Baltijas Civillikuma 3477. panta regulējumu, kas ir Civillikuma 1806. panta pirmās daļas noteikumu pamatā, ir norādījis uz tiesisku iespēju cesijas līgumā tieši noteikt, ka prasījumam piederīgās tiesības, proti, ķīlas tiesības un galvojumi, kā arī privilēģijas un priekšrocības, uz cesionāru nepāriet (sk. *Erdmann C. System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Vierter Band. Obligationenrecht. Riga: A. Kymmel's Verlag, 1894, S. 194*). Arī Civillikuma saistību tiesību daļas komentāros ir atzīts, ka cesijas līgumā var noteikt dažādus izņēmumus, saskaņā ar kuriem uz cesionāru pāriet tikai daļa vai arī tikai atsevišķas pie prasījuma piederīgas tiesības (sk. *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans īpašums. Otrais izdevums, 2000, 305. lpp.*).

Uz pēdējo no minētajām atziņām ir pamatoti atsaukusies apelācijas instances tiesa, Civillikuma 1806. panta pirmās daļas interpretācijā pievienodamās pirmās instances tiesas izdarītajiem secinājumiem.

[8.2] Nepareizs un neatbilstošs Civillikuma regulējumam ir kasācijas sūdzības arguments, ka cesionārs Civillikuma 1806. panta pirmajā daļā paredzētajā izņēmuma gadījumā var iegūt nenodrošinātu prasījumu tikai tad, ja tiek grozīti nodrošinājuma līgumi un attiecīgie ieraksti publiskajos reģistros. Ja piekristu minētajam kasācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim, tad likumā paredzētās cedenta un cesionāra tiesības vienoties, ka prasījums pāriet cesionāram bez prasījumam piederīgajām tiesībām, zaudētu jēgu, jo cedēto tiesību apjoms būtu atkarīgs no parādnieka piekrišanas.

[8.3] Ja cedents un cesionārs vienojas, ka ķīlas tiesības, tostarp hipotēka un komercķīlas tiesība, kas nodrošina cedēto prasījumu, nepāriet cesionāram, tam ir noteiktas tiesiskās sekas attiecībā uz nodrošinājumu. Proti, ķīlas tiesību turpmākai pastāvēšanai zūd tiesiskais pamats, ja tās kopā ar prasījumu netiek nodotas cesionāram. Saskaņā ar Civillikuma 1280. pantu katrā ķīlas tiesībā ir nepieciešams prasījums, par ko ķīla atbild. Savukārt atbilstoši Civillikuma 1283. panta pirmajam teikumam ķīlas tiesība kā blakus tiesība sava spēka ziņā ir atkarīga no prasījuma spēka. Tātad ķīlas tiesības bez prasījuma pastāvēt nevar, kas uzsvērts arī Senāta judikatūrā (sk. *Senāta 2014. gada 16. aprīļa sprieduma (paplašinātā sastāvā) lietā Nr. SKC-53/2014, C19052811, 7. punktu*). Var secināt, ka ķīla kā akcesora jeb blakus tiesība zaudē saikni ar prasījumu arī tad, ja cedents nodod cesionāram prasījumu, nenododot ķīlas tiesības.

Papildus norādāms, ka hipotēkas un komercķīlas dzēšanai attiecīgajā publiskajā reģistrā vien nepietiek ar to, ka ir iestājies jeb dzēsts minēto tiesību izbeigšanās pamats (sk. Civillikuma 1379. pantu un Komercķīlas likuma 48. panta otro daļu), tomēr šis jautājums nav strīda priekšmets izskatāmajā lietā.

[8.4] No Civillikuma normām izrietošais princips, ka prasījumam piederīgo ķīlas tiesību nenodošana cedentam ir minēto tiesību izbeigšanās pamats, attiecībā uz komercķīlu *expressis verbis* ir nostiprināts Komercķīlas likumā. Saskaņā ar Komercķīlas likuma 48. panta pirmās daļas 4. punktu komercķīlas tiesība izbeidzas, ja tiek nodots nodrošinātais prasījums, vienlaikus nenododot komercķīlas tiesību.

Komercķīlas likuma 48. panta pirmās daļas 4. punktu tiesa nav piemērojusi. Uz šo Komercķīlas likuma normu, kā redzams no lietas materiāliem, nav norādījušas arī puses. Tiesas neatsaukšanās uz Komercķīlas likuma 48. panta pirmās daļas 4. punktu ir trūkums sprieduma argumentācijā, kas tomēr nevarēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Minētais Komercķīlas likumā noteiktais komercķīlas tiesības izbeigšanās pamats turklāt ir apliecinājums tam, ka cesionārs var iegūt nenodrošinātu prasījumu, ja nodrošinājums (komercķīlas tiesība) tam netiek nodots ar cesijas līgumu.

[8.5] Ievērojot iepriekš minēto, var secināt, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi izpratusi Civillikuma 1806. panta pirmajā teikumā pieļautā izņēmuma jēgu un būtību.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi piemērojusi ne vien Civillikuma 1806. pantu, bet arī Civillikuma 1415., 1807. pantu un Maksātnespējas likuma 61. panta pirmo daļu. Kasācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka cesijas līgumi, atdalot nodrošinājumus no cedētajiem prasījumiem, noslēgti, lai apietu Maksātnespējas likuma 61. pantā nodrošinātajam kreditoram noteikto aizliegumu iesniegt maksātnespējas pieteikumu, un tādēļ atzīstami par spēkā neesošiem Civillikuma 1415. panta izpratnē. Līdz ar to esot pasliktinājies parādnieču tiesiskais stāvoklis Civillikuma 1807. panta izpratnē.

[9.1] Civillikuma 1415. pantā noteikts, ka neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem, vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu; tāds darījums nav spēkā.

Senāts ir norādījis, ka ar līgumu nodibinātas saistību tiesiskās attiecības parasti saista tikai pašus līdzējus, neskarot trešo personu tiesības un intereses. Tādēļ jāatzīst, ka līguma satura izvēles brīvība – it īpaši starp līdztiesīgiem līgumpartneriem – ir visai plaša. Lai iejauktos privātautonomijā, kuru Civillikuma normas nevis ierobežo, bet gan maksimāli veicina, tādējādi vairojot sabiedrības uzticēšanos tiesīgi noslēgtu līgumu stabilitātei un saistošajam spēkam, jābūt nopietniem iemesliem. Šāda iejaukšanās jāveic situācijās, kad, balstoties uz risināmā strīda apstākļu izvērtējumu, tiek konstatēts, ka darījuma priekšmets ir Civillikuma 1415. pantā norādītajām pazīmēm pretēja rīcība, kura kā satura, tā arī mērķa ziņā nav savienojama ar likuma prasībām vai sabiedrībā valdošiem (vispārpieņemtiem) uzskatiem par godprātīgu rīcību, taisnīgumu, morāles vērtībām. Turklāt, lai darījumu atzītu par spēkā neesošu Civillikuma 1415. panta izpratnē, juridiska nozīme piešķirama objektīviem kritērijiem, nevis kāda līdzēja subjektīviem priekšstatiem par darījuma saturu un mērķi (sk. *Senāta 2017. gada 24. augusta sprieduma lietā Nr. SKC-211/2017,C28461011, 9.3. punktu*).

Darījumi, kas vērsti uz to, lai apietu likumu, ir viena no Civillikuma 1415. pantā minētajām prettiesisku darījumu grupām. Kā atzinis Senāts, tad uz likuma apiešanu vērsti darījumi ir tādi darījumi, kas nav tiešā pretrunā ar likumā noteiktajiem aizliegumiem, bet ir vērsti uz likuma prasībām neatbilstoša rezultāta sasniegšanu ārēji likumīgā ceļā (sk. *Senāta 2018. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-207/2018, ECLI:LV:AT:2018:0928.C27207010.1.S, 11.5. punktu*).

Tātad izskatāmajā lietā ir nozīme tam, vai apelācijas instances tiesa, novērtējot konkrētās lietas faktiskos apstākļus, ir pareizi piemērojusi Civillikuma 1415. panta noteikumu, ka par spēkā neesošiem atzīstami tādi darījumi, ar kuriem tiek apiets likums.

[9.2] Kā redzams no kasācijas sūdzībā ietvertās argumentācijas, tās iesniedzēji savu viedokli par cesijas līgumu spēkā neesību un atbilstošos

juridiskos apsvērumus balsta uz subjektīvu hipotētisku pieņēmumu par to, ka atbildētājas, iespējams, varētu iesniegt SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales finanšu kompānija" maksātnespējas pieteikumu.

Kā redzams no lietas materiāliem, tad atbildētāja SIA „/pers. D/ juridiskais birojs" 2019. gada 17. jūlijā ir nosūtījusi katrai no prasītājām brīdinājumu par nodomu iesniegt maksātnespējas procesa pieteikumu, taču minētos pieteikumus tā tiesā nav iesniegusi. Šajā sakarā norādāms, ka juridiskās personas maksātnespējas iestāšanās ir nosakāma atbilstoši objektīvi pastāvošām juridiskās personas maksātnespējas procesa pazīmēm, kas minētas Maksātnespējas likuma 57. pantā. Savukārt Maksātnespējas likuma 60. pantā noteiktās personu, tostarp nenodrošināto kreditoru, tiesības iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu ir attiecīgo personu subjektīvās tiesības. Minētās subjektīvās tiesības atbilstoši Maksātnespējas likuma 6. panta 8. punktam arī nenodrošinātajam kreditoram, ja tas iesniedzis juridiskās personas maksātnespējas pieteikumu, ir jāizmanto labā ticībā. Tādēļ var secināt, ka tiesību jautājumi, uz kuriem norādīts kasācijas sūdzībā, lielā mērā ir saistīti nevis ar cesijas līgumu iespējamo prettiesiskumu, bet gan ar kreditora tiesību labticīgu izlietošanu maksātnespējas procesā.

No kasācijas sūdzības redzams, ka nodrošinātā un nenodrošinātā kreditora tiesiskās iespējas tajā ir atspoguļotas vienpusīgi, liekot uzsvaru uz nenodrošinātā kreditora priekšrocībām maksātnespējas procesa uzsākšanā. Turpretī Maksātnespējas likuma 61. panta normās ir minēti arī izņēmuma gadījumi, kad nodrošinātais kreditors var iesniegt juridiskās personas maksātnespējas procesa pieteikumu, bet nenodrošinātais kreditors nav tiesīgs to darīt.

Par nenodrošināto kreditoru tiesību subjekts var tiesiskā ceļā kļūt, ne tikai, iegūstot prasījumu uz cesijas līguma pamata, bet arī citos veidos. Salīdzinājumam norādāms, ka saskaņā ar Maksātnespējas likuma 7. panta otrās daļas otro teikumu nodrošinātais kreditors ir tiesīgs jebkurā jau uzsākta maksātnespējas procesa stadijā pilnībā vai daļēji atteikties no prasījuma tiesību nodrošinājuma, izdarot attiecīgus grozījumus publiskajos reģistros. Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēju paustajam uzskatam, ka nenodrošinātā kreditora statusa iegūšana hipotētiskā maksātnespējas procesā, ar cesiju pārņemot prasījuma tiesības, kas iepriekš bijušas nodrošinātas, Civillikuma 1415. panta izpratnē ir prettiesiska.

Senāta ieskatā tiesa, nekonstatējot to, ka noslēgtie cesijas līgumi būtu pasliktinājuši prasītāju kā parādnieču tiesisko stāvokli, ir pareizi piemērojusi Civillikuma 1807. pantu, bet kasācijas sūdzības iesniedzēju apsvērumi par minētā panta kļūdainu interpretāciju ir noraidāmi. Tiesa ir pamatoti atzinusi, ka pat maksātnespējas procesa ietvaros cesionārs nebūs tiesīgs prasīt vairāk par tam cedētā prasījuma apmēru.

[9.3] Ievērojot minēto, nav gūstams apstiprinājums kasācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim, ka tiesa Civillikuma 1415., 1807. pantu un Maksātnespējas likuma 61. pantu būtu piemērojusi nepareizi.

[10] Noraidāmi ir arī kasācijas sūdzībā minētie apsvērumi par to, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. pantu un spriedums neatbilst 192. un 418. panta prasībām.

Kaut arī kasācijas sūdzības iesniedzējas norāda, ka tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97. pantā pirmajā un trešajā daļā noteikto, kasācijas sūdzībā nav argumentācijas tam, kā tieši izpaudušies pierādījumu novērtēšanas pārkāpumi. Kasācijas sūdzībā vien norādīts uz to, ka tiesa nav saskatījusi pamatu iejaukties atbildētāju privātautonomijā. Senātam nav iemesla apšaubīt, ka minētā tiesas atziņa izriet ne vien no pierādījumu izvērtējuma, bet arī no materiālo tiesību normu interpretācijas, uz kuras pareizību jau norādīts šā sprieduma 8. un 9. punktā.

Attiecībā uz parādsaistību pastāvēšanu tiesa ir konstatējusi, ka parādsaistību esību pret sākotnējo kreditori AS „Reverta" prasītājas nav noliegušas, cedētais prasījums pastāv, savukārt strīds par prasījuma apmēru nevar būt par pamatu darījumu atzīšanai par spēkā neesošiem Civillikuma 1415. panta izpratnē. No lietas materiāliem ir nepārprotami redzams, ka prasītājas pašas ir norādījušas tiesai uz viņu ieskatā pastāvošo strīdu par prasījuma apmēru. Tādēļ kasācijas sūdzībā ietvertais pārmetums par sprieduma neatbilstību Civilprocesa likuma 192. pantā noteiktajam ir nepamatots. Ņemot vērā arī to, ka apelācijas sūdzību iesniedza prasītājas, par nepamatotu ir uzskatāma kasācijas sūdzībā ietvertā norāde uz sprieduma neatbilstību Civilprocesa likuma 418. pantam, kas nosaka apelācijas sūdzības robežas.

[11] Apkopojot visu iepriekš minēto, Senāts atzīst, ka SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales finanšu kompānija" kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 1. punktu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Rīgas apgabaltiesas 2021. gada 2. jūnija spriedumu, bet SIA „LAFIKO.LV" un AS „Latgales Finanšu kompānija" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senatore A. Čerņavska Senatore Z.Pētersone